

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 8 (3560) ●

● ЧАЦВЕР, 22 ЛЮТАГА, 2018

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Вынаходнікі Буквара

Першая ў свеце кніга пад такой назвай была прыдуманая, створаная і надрукаваная 400 гадоў таму нашымі продкамі-беларусамі **Стар 2**

Пад знакам Чынгіза Айтматава
Часопіс “Малодосць” рэалізуе цікавы міжнародны літаратурны праект **Стар 4**

Хата Машэрава, што стаяла на гары
Стар 4

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Куфар скарбаў беларускіх

Да 100-х угодкаў Латвіі беларусы Даўгаўпілса распачалі цікавы мастацка-краязнаўчы праект

Надаўна ў нашым Даўгаўпілскім Цэнтры беларускай культуры (ЦБК) стартаваў праект “Куфар беларускіх скарбаў”. Мы прысвячаем гэтую мастацка-краязнаўчую акцыю 100-годдзю Латвійскай Рэспублікі, прадоўжыцца яна ўвесь год. Будзе шмат вечарын, сустрэч, канцэртаў — каб знаёміць жыхароў горада з матэрыяльнай і нематэрыяльнай спадчынай беларусаў. Мяркуем завяршыць праект яркім фестывальным канцэртам “Беларускага кірмашу” ды адкрыццём музейнай экспазіцыі.

Куфар — гэта месца знавае і ўніверсальнае. Куфры здаўна выкарыстоўваюцца ў розных культурах. Раней такая драўляная скрыня была ў кожнай беларускай хаце, бадай, асноўным і шматфункцыянальным прадметам мэблі: у якасці стала, крэсла, ложка... Праўда, найперш гэта месца для захоўвання адзення, рэчаў хатняга ўжытку, каштоўнасцяў, часам і прадуктаў харчавання: збожжа, мукі, сала... Скрыні рабілі з сасновых ці яловых дошак, часцей на фігурных ножках-падстаўках, часам на драўляных або каваных кольцах. Куфры нярэдка ўпрыгожвалі мастацкай ацёнковай у выглядзе жалезных

Прыгожай атрымалася Ручніковая вечарына ў Даўгаўпілскім Цэнтры беларускай культуры

палос, часам распісалі арнаментамі. У беларускай народнай культуры, сцвярджаюць этнографы, куфар быў практычна культываваным, магічным аб'ектам. Ён займае важнае месца таксама ў вясельных ды іншых абрадах, згадваецца ў песнях і паданнях. У куфрах захоўвалі нашы продкі ўсё найкаштоўнае і дарагое, што ў іх было. Таму, рыхтуючыся адсвяткаваць 100-годдзе Латвіі, Цэнтр беларускай культуры збірае свой “Куфар беларускіх скарбаў”. Праз увесь год будзем у яго складваць сакральныя аўтэнтычныя вырабы: вышываныя ручнікі, тканыя абрусы й покрывы, плеченыя паясы, пашытыя нацыянальныя касцюмы ды іншыя рэчы ручной працы з матэрыяльнай спадчыны беларусаў. Прычым кожнае мерапрыемства праекта будзе прыс-

вечана аднаму нейкаму прадмету з бабулінага куфра. Першай жа тэмай праекта стаў матулін ручнік — аснова асноў беларускай культуры, сімвал чысціні, роду, роднай хаты.

Мы ведаем: раней ручнік суправаджаў чалавека з нараджэння да самай смерці. Нованароджанае немаўлятка прымалі ў гэтым свеце на льяны ручнік. І ручніком жа ўпрыгожвалі абразы. І маладым перад шлюбам перавязвалі рукі, а пад час вячання ставілі на ручнік-падножнік, таксама перавязвалі свата. Былі яшчэ ручнікі-штодзённікі, якімі накрывалі стол ці выціралі рукі — такі яшчэ часам называецца ручнік-скарач, бо ён скоранькі на падмогу. На ручніках-набожніках і труну апускалі ў магілу. І ўсё жыццё чалавечае ўрэшце можна сабе

ўявіць — як ручнік, пройдзены ад краю да краю.

Адкрываючы вечарыну, кіраўніца Цэнтры беларускай культуры і старшыня Беларускага культурна-асветніцкага таварыства “Уздым” Жанна Раманоўская падрабязна расказала пра ідэю праекта. Далей быў цікавы апавед пра віды куфраў, іх прызначэнне ды сакральнае значэнне. Размова зайшла ўвогуле пра матэрыяльную і нематэрыяльную (якую ў самыя вялікія куфры ніяк не ўмесціш!) спадчыну беларусаў. І вельмі да месца была такая дзея: у наш святочны куфар быў пакладзены сапраўдны беларускі ручнік, сатканы і вышыты ў Віцебскай вобласці. Яго падарыла ЦБК Валянціна Абушкевіч, адна са старэйшых сябровак суполкі “Уздым”. → **Стар. 2**

ВЕСТКІ

Землякі — пра Бацькаўшчыну

Кацярына Аляксандрава

Месяц беларускай культуры праходзіць у Маскве: ва Усерасійскай бібліятэцы замежнай літаратуры

Прадставіць сённяшняю Беларусь, сучасную краіну з перадавай навукай і культурай, якая беражліва захоўвае спадчыну продкаў, — такую мэту ставяць перад сабой арганізатары Месяца беларускай культуры, што праходзіць у Славянскім культурным цэнтры Бібліятэкі замежнай літаратуры імя М.І.Рудаміна ў Маскве. Як паведамляецца на сайце ФНКА Беларусаў Расіі, да справы падключыліся актывісты пяці суполак расійскіх беларусаў: ФНКА Беларусаў Расіі, рэгіянальных аўтаномій “Беларусы Масквы”, беларусаў Маскоўскай ды Цвярской абласцей, Маскоўскага жаночага клуба “Беларусачка”. Акцыя ладзіцца пры падтрымцы Пасольства Беларусі ў Расіі.

Прайшлі майстар-клас па беларускім арнаменце, знаёмства з турмагчымацямі Беларусі. Ужо адбыўся творчы вечар паэта і перакладчыка Сяргея Главюка, а байкі пра рускіх і беларускіх пісьменнікаў распавёў сябра РНКА “Беларусы Масквы”, пісьменнік і журналіст Алесь Кажадуб. Працуюць выстава карцін намесніцы старшыні РНКА беларусаў Маскоўскай вобласці Людмілы Курыловіч, кніжная і фотавыстава, прадастаўленыя Пасольствам Беларусі ў Расіі. А на конкурс “Я адкрываю Беларусь” дзеці малюць помнікі архітэктуры, пейзажы, саміх беларусаў. Дарэчы, свой малюнак можна даслаць і па электроннай пошце на адрас slavic@libfl.ru

23 ЛЮТАГА — ДЗЕНЬ АБАРОНЦАЎ АЙЧЫНЫ І ЎЗБРОЕННЫХ СІЛ БЕЛАРУСІ

Зямля і неба ў спадчыну

Ваенны штурман, палкоўнік Мікалай Бурэнь перадае сваім выхаванцам з Ваеннай акадэміі не толькі спецыяльныя веды, але і багаты жыццёвы досвед

З Мікалаем Віктаравічам пазнаёмліся мы яшчэ напрыканцы 1999-га ў Кобрыне: ён служыў там старэйшым штурманам верталётнай базы. І па выніках комплекснай праверкі, што праводзіла тады Мінабароны, быў адзначаны ў ліку лепшых афіцэраў. А напрыканцы 2017-га палкоўнік Мікалай Бурэнь пайшоў у запас, адзначыўшы сваё 50-годдзе, а таксама 15-годдзе службы на авіяцыйным факультэ-

це Ваеннай акадэміі. За плячыма ў вайскоўца — 32 каляндарныя гады службы, і ён шмат зрабіў дзеля падрыхтоўкі афіцэраў авіяпрофілю, умацавання Ваенна-паветраных сіл Беларусі. А ягонае служэнне на карысць Бацькаўшчыны і цяпер прадаўжаецца: на пасадзе намесніка начальніка авіяфакультэта.

Сялянскія карані

Усе, хто ведае гэтага працавітага, бескарыслівага, высакароднага інтэлігента са святлом у вачах, не перастаюць здзіўляцца ягонай вытрымцы, упартасці ў дасягненні мэтай. Адчуваецца ў ім, як кажуць, і парода, і сялянская цягавітасць. Неяк

пацікавіўся ў Мікалая: адкуль яго родавыя карані? Ён з цеплынёй згадаў бацькоў — Віктара Фаміча ды Ганну Іванаўну, якія, дзецьмі перажыўшы вайну, выйшлі ў свет з дружных сялянскіх сем'яў. Бацька быў родам з вёскі Каралевічы Глыбоцкага раёна, маці — з Хмяльніцкага раёна Кіеўскай вобласці. Абодва закончылі сельскагаспадарчыя ВНУ, працавалі па размеркаванні на Глыбоччыне, дзе ў калгасе “Авангард” і згулялі вясельле. У іх вясковай сям'і падрасцілі дзве дачкі ды ён, малодшы Мікалай, які нарадзіўся ў вёсцы Замхава. “Найлепшае выхаванне — гэта ўласны прыклад старэйшых бацькоў, — разважае Мікалай Віктаравіч, сам ужо

Палкоўнік Мікалай Бурэнь з курсантам Ваеннай акадэміі

выпытны настаўнік. — Ад бацькоў мы вучыліся працавітасці, павазе да старэйшых, з імі спасціглі высокую каштоўнасць такіх душэўных якасцяў, як шчырасць, пачуццё

справядлівасці, дружалюбнасць”. Дзеці вучыліся ўжо ў горадзе Глыбокае, куды сям'я пераехала жыць у 1970 годзе. І вучыліся — старанна.

→ **Стар. 3**

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Куфар скарбаў беларускіх

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Удзельнікаў і гасцей вечарыны вітала намесніца кіраўніка Упраўлення культуры Даўгаўпілса Віта Вілеўка. Яна казалася пра важнасць і актуальнасць беларускага праекта, прысвечанага 100-годдзю Латвіі. А консул Генеральнага консульства Беларусі ў Даўгаўпілсе Антаніна Струнеўская падкрэсліла, як важна зберагаць традыцыі свайго народа. І ў пацвярджэнне тых слоў паклала ў куфар падарунак ад Генконсульства: ручнік з вышытым буслам, сімвалам Беларусі. Дарэчы, выява гэтай птушкі ўваходзіць у лагатып нашага таварыства “Уздым”.

Імпрэза ў нашым Беларускім доме была, можна сказаць, ручніковаю. Многія, хто прыйшоў да нас, былі прыемна здзіўлены ўбачаным, кранулі да глыбіні душы. Госці нашы нібы патрапілі ў беларускую хату на вячоркі, дзе адметны фон ствараюць тканіны і вышываныя матуліны й бабуліны ручнікі ручной працы. У нас было па-хатняму цёпла і ўтульна. Жанчыны і мужчыны ў нацыянальных касцюмах сядзелі на лавачках і за працай дзяліліся ўспамінамі пра сваё дзяцінства, спявалі песні на роднай беларускай мове — пра бацькоўскую хату, пра маці, пра ручнікі. А яшчэ ж і танцавалі, вершы чыталі. Гучала шмат лірычных песень у выкананні творчых

гуртоў ЦБК: фальклорнага ансамбля “Купалінка”, харавой капэлы “Спадчына”, салістаў Анастасіі Лукашонак, Інэсы Казлоўскай, Надзеі Свірковіч, Зінаіды Сіліні. Разыгрываліся невялікія мініяцюры ўдзельнікамі тэатральнай студыі “Паўлінка”.

Стылізаваны танец “Ручнік” ансамбля “Лянок” расчуліў глядачоў да слёз — а танцавалі пад песню, словы якой напісаў Станіслаў Валодзька. Музычным завяршэннем свята стала песня ВІА “Пралескі” пра тое, што нідзе не бывае так добра, як дома. Прычым гучала песня на беларускай і латышскай мовах. Што ж, калі глядзець на жыццё па-філасофску, то можна зрабіць аптымістычную выснову: беларусы Латвіі шчаслівыя ўдвай. Чаму? Бо ў нас па два дамы: на этнічнай радзіме ў Беларусі, дзе засталіся нашы сямейныя карані, дзе спачываюць продкі — і ў Латвіі, дзе нашы супляменнікі жывуць не адно стагоддзе, дзе нарадзіліся нашы дзеці ды ўнукі, дзе працягваюцца-падрастаюць жывыя галінкі беларускіх радаводаў. Пра тое казалася Жанна Раманоўская, завяршаючы незвычайную куфрава-ручніковую вечарыну. А пад час яе многія адкрылі для сябе новую старонку ў багатай гісторыі беларусаў Латвіі, пабачылі ўсё тое, што мае права называцца матэрыяльнай і нематэрыяльнай спадчынай

Жанна Раманоўская, Марыя Памецька, Цэнтр беларускай культуры, г. Даўгаўпілс

Марыя Памецька з ручніком сваёй матулі Станіславы

беларусаў.

Куфар скарбаў беларускіх — адкрыты. І будзе тут да месца згадаць мудрае выслоўе: што аддаў — тое тваё. Таму наш Цэнтр беларускай культуры запрасіў жыхароў Латгаліі далучыцца да акцыі, перадаваць нам прадметы беларускага побыту — для ства-

рэння музейнай экспазіцыі. Кожны, хто падорыць нейкі экспанат, будзе адзначаны падзячнай граматай, а імя дароўцы застанеца ў летапісе стваральнікаў Музея беларусаў Латгаліі. А чарговая імпрэза праекта “Куфар беларускіх скарбаў” будзе прысвечана беларускаму нацыянальнаму касцюму.

ШЛЯХАМ ВЕДАЎ

Вынаходнікі Буквара

Іна Ганчаровіч

Першая ў свеце кніга пад такой назвай была прыдуманая, створаная і надрукаваная 400 гадоў таму нашымі продкамі-беларусамі

Сталыя чытачы газеты, магчыма, памятаюць тэкст “Скарб з Лонданскай бібліятэкі” (ГР, 2.06.2016) — з сенсацыйным падзаглаўкам: “Беларускія навукоўцы здолелі даказаць, што ў Буквара — беларускія карані”. Згадаем, пра што гаворка. “Дзякуючы спрыянню брытанскіх беларусістаў, прафесараў Лонданскага ўніверсітэта, і перш за ўсё Джыма Дынглі, у мяне з’явілася магчымасць вывучыць гэты надзвычай каштоўны помнік нашай культуры і нават зрабіць некаторыя копіі”, — паведаміў журналістам Алесь Суша. Беларускаму даследчыку ўдалося яшчэ ўдакладніць, што першая ў свеце кніга пад назвай “Буквар” была выдадзена 24 ліпеня 1618 года ў друкарні Віленскага Свята-Духава праваслаўнага брацтва ў Еўі (цяпер гэта — паселішча ва ўсходняй Літве, за 14 км ад Электрэнай). Гэта было, удакладняе Алесь, адно з самых старадаўніх і ўплывовых беларускіх выдавецтваў у Вялікім Княстве

Літоўскім. Там выходзіла нямала кніг на царкоўнаславянскай, старабеларускай і польскай мовах”.

Сёлета ў Буквара — юбілей. І ў Беларусі, запэўнілі спецыялісты Нацыянальнай бібліятэкі, пройдзе шэраг мерапрыемстваў, прысвечаных 400-годдзю першага беларускага Буквара: і ў нашай краіне, і за мяжой. Між тым, калі пару гадоў таму СМІ паведамілі пра знаходку беларускага Буквара 1618 года выдання, то было нямала скептыкаў. Але ёсць аргументы! Раней лічылася: першы ў свеце буквар з’явіўся на тэрыторыі Беларусі ў 1631-м. Было дакладна вядома, што выйшаў ён у Куцеінскай друкарні магільёўца Спірыдона Собаля. Гэта ў Оршы: там, дзе зліваюцца рэчкі Дняпро і Куцеінка, захаваліся разваліны некалі знакамітай друкарні. Адтуль і ў Маскву кнігі паступалі. Цяпер даказана: першая ў свеце кніга пад назвай Буквар была прыдуманая, створаная і надрукаваная таксама беларусамі, але — на 13 гадоў раней, у 1618-м.

Па наш час зберагліся два асобнікі падручніка, па якім вучыліся нашы далёкія продкі. Няпоўны — у Каралеўскай бібліятэцы Даніі, поўны — у Вялікабрытаніі, у Middle Temple Library, гэта значыць бібліятэцы

“Мідл Тэмпл”. Туды, сцвярджаюць гістарычныя даведкі, кніга трапіла ў XVII стагоддзі дзякуючы калекцыянеру навучальных выданняў Роберту Эшлі. Потым асобнік апынуўся ў кнігазборы лонданскіх барыстараў — членаў карпарацыі адвакатаў. Тая ўстанова — не для ўсіх даступная, і, мабыць, таму кнігу да 2016 года ніхто і не бачыў. Хоць, аналізуючы звесткі з уськоных крыніц англійскіх бібліяграфіў, беларускія кнігазнаўцы здагадваліся аб магчымым існаванні Буквара. І вось дзякуючы садзеянню брытанскіх беларусістаў у вядомага кнігазнаўцы і культуролога, супрацоўніка Нацыянальнай бібліятэкі Алеся Сушы ў 2016 годзе была з’явілася магчымасць пабачыць, патрымаць у руках найкаштоўны помнік беларускай культуры, вывучыць, зрабіць лічбавую копію. Так што цяпер можна будзе ўбачыць і нават віртуальна пагартыць адно з самых старажытных выданняў Вялікага Княства Літоўскага.

І ўсё 2018-ы пройдзе ў Беларусі пад знакам 400-годдзя Буквара. Нацыянальная бібліятэка рыхтуе маштабны праект, які, мяркуюе гендырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Раман Матульскі, стане лагічным працягам святкавання 500-годдзя беларускага

Беларускі “Буквар” 1618 года, што зберагаецца ў Лондане

кнігадрукавання. Пра тое ён казаў на нядаўняй прэс-канферэнцыі. “Мэта праекта — вывучаць, папулярызаваць у грамадстве першую ў гісторыі кнігу, у назве якой ёсць слова “Буквар”. Да гэтага былі, вядома, іншыя навучальныя выданні, але гэта — першы “Буквар” з азбукі, малітвамі і гравюрамі. Па кнізе нашы продкі вучыліся не толькі грамаце, але й духоўнасці”.

Мяркуюцца, што будзе зроблена

ВЕСТКІ

Аўтаград — мове рад

У бібліятэцы №12 горада Тальяці беларусы правялі Дзень роднай мовы

Актывісты Беларускай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Нёман” з Тальяці шмат робяць для таго, каб мова беларуская гучала ў Аўтаградзе. Нядаўна ў бібліятэцы №12 мы правялі сустрэчу “Размаўляем па-беларуску”.

Вучні 2 класа 56-й школы прыйшлі да нас, каб пазнаёміцца з беларускай культурай і беларускай мовай. Мяркую, былі яны здзіўлены, калі пабачылі мяне ды іншых актывістаў суполкі ў прыгожых беларускіх касцюмах. Мы віталася з дзеткамі па-беларуску. Потым расказвалі пра суполку, яе справы, пра нашы беларускія ансамблі. Дзеці паглядзелі відэапрэзентацыю, слухалі беларускія песні. Даведаліся шмат цікавага пра сталіцу Беларусі, адкрылі для сябе Белавежскую пушчу і яе дужага зубра-гаспадары. Яшчэ мы разважалі, чаму нашу Бацькаўшчыну называюць краем блакітных азёраў, а таксама Зямлёй з блакітнымі вачамі. Паказалі гасцям дзяржаўную сімваліку Беларусі. Дзеці запаміналі беларускія словы. Была і выстава беларускіх умельцаў і кніг на беларускай мове “Мая Радзіма Беларусь”.

Бібліятэкар Алена Арнт правяла віктарыну пра замкі Беларусі, яе рэчкі-азёры, Брэсцкую крэпасць-герой. Пераможцы атрымалі салодкія прысмакі. Такія сустрэчы мы мяркуюем прадоўжыць: у бібліятэцы для гэтага ёсць усе ўмовы.

Выказваем удзячнасць загадчыцы бібліятэкі Аксане Цімафеевай, бібліятэкарам Алене Арнт, Алене Дзергуновай — за цеплыню душы, падтрымку баларускіх асветніцкіх праектаў.

Людміла Дзёміна, кіраўніца суполкі “Нёман”, г. Тальяці

23 ЛЮТАГА – ДЗЕНЬ АБАРОНЦАЎ АЙЧЫНЫ І ЎЗБРОЕННЫХ СІЛ БЕЛАРУСІ

Зямля і неба ў спадчыну

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

З гадамі сёстры, Святлана і Наталля, вывучыліся ў Мінску на інжынераў, ён жа хацеў стаць вайскоўцам. Згадвае, як хвалявалі яго ў дзяцінстве аповеды пра дзядоў: адзін ваяваў на франтах Вялікай Айчыннай, другі — удзельнічаў у вайне з Японіяй. Самому ж хлопчыку падабаліся ваенная форма, зброя. У 1985-м, калі заканчваў дзесяць класаў у 2-й Глыбоцкай сярэдняй школе, вырашыў падаць дакументы ў ваеннае авіявучылішча. Вучыўся ў Чэлябінскім вышэйшым ваенным авіявучылішчы штурманаў, а пачаў службу ў Каўнасе, у 367-м асобным верталётным палку. Там, дарэчы, аказалася: не на самалётах Су-24 яму прыйдзецца лятаць, а на транспартных верталётах Ми-6.

З самалёта — на верталёт

Няпроста было ў хуткім тэмпе асвойваць новую спецыяльнасць. Але праз 20 дзён, здаўшы залікі, старшы лейтэнант Бурэнь быў дапушчаны да палётаў у якасці штурмана верталёта і здзейсніў першы вылет. У палку большасць лётчыкаў і штурманаў прайшлі горач афганскай вайны. У ходзе сумесных палётаў, заняткаў і трэніровак беларус шмат чаму навучыўся ў іх. Моцныя і стойкія духам, справядлівыя, гатовыя рызыкаваць сваім жыццём дзеля іншых, “афганцы” сталі для Мікалая эталонам ваеннага прафесіяналізму і прыкладам на ўсё жыццё.

Потым, калі ў выніку бурных палітычных падзей распаўся Савецкі Саюз, афіцэру ў 1992-м удалося вярнуцца ў Беларусь, і ён 5 гадоў адслужыў у 13-й асобнай верталётнай эскадрылі: штурманам атрада, потым і эскадрылі. Там жа яму была прысвоена кваліфікацыя “Ваенны штурман 1-га класа”. У 1998-м афіцэр быў прызначаны старшым штурманам ва ўжо згаданую верталётную базу ў Кобрыві.

А ў верасні 2000-га падпалкоўнік Бурэнь паступіў у Ваенна-паветраную акадэмію імя Ю. А. Гагарына, якую паспяхова закончыў праз два гады: атрымаў дыплом з адзнакай і залаты медаль. У хуткім часе яго накіравалі служыць у Ваенную акадэмію Беларусі: з 2002 года ён займаў пасаду старшага інспектара-лётчыка лётна-метадычнага аддзела, потым узначаліў і сам аддзел, а з лістапада 2009-га быў прызначаны начальнікам авіяцыйнага факультэта.

Нацыянальная школа падрыхтоўкі авіякадраў

Такая пасада — гэта адказнасць за падначаленых 24 гадзіны ў суткі. За кожнае даручанае яму афіцэрскае і курсанцкае жыццё. І трэба мець вялікае сэрца, каб любіць іх такімі, якія яны ёсць — і ў той жа час быць і строгім, патрабавальным, сумяшчальным і сабе абавязкі адміністратара, кіраўніка, навукоўца, педагога, выхавацеля. Мікалай Віктаравіч, ведаю, паважае і любіць сваіх навучэнцаў. І яшчэ мае цяпер, аптымізм, умее кіраваць іншымі: без гэтага немагчыма дасягнуць добрага выніку. А ён у лётнай справе заўсёды патрэбён. Далёка не кожная дзяржава мае сваю нацыянальную школу па падрыхтоўцы авіякадраў — а ў Беларусі яна была створана. У жніўні 1992-га ў складзе факультэта №1 Мінскага вышэйшага ваеннага інжынернага вучылішча

Курсанты ў час велапрабега па месцах воінскай славы

з’явілася кафедра авіятэхнікі ды ўзбраення: з 1 верасня пачаліся заняткі ў курсантаў першага набору авіяінжынераў. А ў 1995-м на базе кафедры ўжо ў складзе Ваеннай акадэміі Беларусі быў створаны авіяфакультэт. Яшчэ колькі знакавых датаў, лічбаў. Першы выпуск авіяінжынераў у Беларусі — 1997 год, лётчыкаў — у 1999-м. За 22 гады на факультэце падрыхтавана 1116 афіцэраў для дзяржаўнай авіяцыі сілавых ведамстваў краіны. Сярод выпускнікоў і 6 дзяўчат, у іх ліку 2 лётчыцы. З 1999 года факультэт удзельнічае ў падрыхтоўцы ваеннаслужачых замежных дзяржаў: навучанне прайшлі 430 вайскоўцаў з 11 краін. Прафесарска-выкладчыцкі склад салідны: 3 дактары навук, 25 кандыдатаў навук, 3 прафесары, 22 дацэнты.

З дапамогай вопытных інструктараў маладыя лётчыкі асвойваюць тэхніку пілатавання, паветраную навігацыю і баявое прымяненне. За час навучання курсант паэтапна выконвае палёты на 3-х тыпах лятальных апаратаў з агульным налётам каля 200 гадзін.

Коні, равары, лыжы, байдаркі...

Курсанты факультэта заўсёды — актыўныя ўдзельнікі культурна-масавых мерапрыемстваў Акадэміі. Аднак з часам палкоўнік Бурэнь зразумеў: патрэбны для маладых людзей і яшчэ нейкія агульныя карысныя справы, што дапамагаюць умацоўваць іх дух, пачуццё каманды, іншыя высокія душэўныя якасці. Калі Мікалай Віктаравіч узначаліў факультэт, то больш увагі там сталі надаваць навукавай працы, творчай дзейнасці, спорту, актывізаваўся каманда KB3... У курсантаў з’явілася больш магчымасцяў праявіць сябе, паказаць здольнасці. А што, калі ў будзённым казарменным побыце прыўнесці выезды ў горад, за яго межы ў выхадныя ці святочныя дні? Пра тое думаў, раіўся з афіцэрамі, курсантамі. Шмат чаго з задуманага ўдалося здзейсніць.

Па гэты час курсантам і афіцэрам помніцца, як па ініцыятыве палкоўніка Бурэня (а сам ён, дарэчы, кандыдат

гістарычных навук, дацэнт) праходзіў у 2014 годзе ў Вілейскім раёне конна-спартыўны паход па месцах баявых дзеянняў Першай сусветнай вайны. Спачатку ў цэнтры верхавой язды “Двор Старыні” курсанты асвойвалі азы выездкі. Потым наведвалі аграсядзібу мастака і краязнаўцы Барыса Цітовіча: у вёсцы Заброддзе, на беразе рэчкі Нарачанкі. Непадалёк ад вёскі ў 1915-17 гадах размяшчаўся адзін з прыфрантавых шпітальяў, а памерлых ад ран воінаў хавалі побач з намётамі. Стараннямі Барыса Цітовіча і яго аднадумцаў магілы воінаў часткова адноўлены, мемарыяльныя мясціны добраўпарадкаваны. Цяпер пад высокімі соснамі на вайсковых могілках, нібы салдаты, застылыя ў вечным страі, узвышаюцца невялікія ўзгорачкі. А ў храме-музеі, што на ўскраіне вёскі, для курсантаў і сем’яў афіцэраў факультэта экскурсію правёў сам Барыс Цітовіч, апрануты ў форму штабс-капітана расійскай арміі.

Помніцца такія велапаходы курсантам-авіятарам

Дапамагала яму і жонка, Валянціна Пятроўна, апранутая ў сукенку сястры міласэрнасці.

Шмат цікавага даведаліся госці з Мінска ў Забродзі, прычым не толькі пра бітвы 100-гадовай даўніны і Вялікай Айчыннай вайны, але і пра ваенную тэхніку, амуніцыю, побыт салдат. Лекцыі найлепшых выкладчыкаў у цёплых аўдыторыях не заменяць такога судакранання з гісторыяй Бацькаўшчыны, лічыць Мікалай Віктаравіч. Пасля падобных паездак, як правіла, у маладых людзей — і ваенных, і цывільных — з’яўляецца шмат уражанняў. Нехта хоча яшчэ больш даведацца пра мінулае Айчыны. Так, некалькі курсантаў вырашылі пад час свайго адпачынку пабыць валанцэрамі, дапамагчы ў аднаўленні помнікаў і пахаванняў удзельнікаў

баёў, прычым — без падзелу іх на “сваіх” і “чужых”. “Не трэба баяцца гістарычнай праўды, — упэўнены палкоўнік Бурэнь. — Чым больш пра мінулае войны даведаюцца будучыя абаронцы Бацькаўшчыны — тым лепш. Таму трэба нам часцей звяртацца да архіўных матэрыялаў, ладзіць паходы, паездкі па месцах баёў. Чым больш аб’ектыўнай інфармацыі — тым лягчэй рабіць правільныя высновы, падрыхтаваць сябе ў прафесійным плане, стаць патрыётам Айчыны. Пошукі таго, што нашы продкі, дзяды страцілі на шляхах гісторыі, абавязкова вярнуцца каштоўнымі набыткамі ў будучыні”.

Размаўляючы з курсантамі авіяфакультэта, я даведаўся: палкоўнік Бурэнь арганізаваў, правёў і шэраг іншых цікавых мерапрыемстваў. Згадвалі першыняства факультэта па рыбнай лоўлі, сплаў па рэчцы на байдарках, велапрабег па месцах баявой славы. Цікавы, дарэчы, алгарытм іх падрыхтоўкі. Як правіла, ідэю падаюць самі курсанты ці афіцэры. Пытанне вывучаецца, прымаецца рашэнне: быць ці не быць? Кожная паездка старанна плануецца. Прадуманае дакументальнае абгрунтаванне ўсёй задумкі дакладнае камандаванню акадэміі. А кожная такая паездка мае спартыўны, прыкладны, выхавальны, прафэсійна-адукацыйны складнікі, спрыяе згуртаванню калектыва. Таму, як правіла, заўсёды прымаецца становае рашэнне. І далей усё распрацавана да дробязяў. Карацей, такой арганізацыі вандровак — толькі павучыцца! Дарэчы, пры жаданні, магчымасці можна браць у іх жонак і дзяцей.

Молодзёў не лянуецца, калі ўладкоўваецца месца начлега ці га-

туецца ежа, ладзяцца канцэрты ля вогнішча. Шмат станоўчых эмоцый даюць спаборніцтвы на лепшае прыгатаванне розных страў, конкурсы на самае ўтульнае размяшчэнне лагера, выкананне патрыятычных песень. Двойчы, дарэчы, паездкі ладзіліся сумесна з факультэтам ваеннай разведкі, што спрыяла дружбе, паразуменню паміж будучымі афіцэрамі.

Шмат цікавага на авіяфакультэце ў снежны сезон. Традыцыйным стаў удзел курсантаў, афіцэраў у ваенна-спартыўным біятлонным свяце на спартбазе “Зайчая паляна”, што пад Лагойскам. І хоць такія спаборніцтвы — аматарскія, ды іх “алімпійская атмасфера” выходзіць сілу духа, вучыць пераадоўваць цяжкасці, сябраваць, дабівацца пастаўленых мэтай. І з кожным сезонам — усё больш ахвочых паўдзельнічаць у лыжных гонках. І прыклад начальніка факультэта, безумоўна, вельмі важны.

Старэйшы сябра, добры дарадца

Мерапрыемствы па-за сценамі акадэміі даўно апраўдалі сябе, яны станоўча ўплываюць на адукацыйны працэс. Адметна і тое, што курсанты могуць запрашаць на выезды сваіх дзядуляў, якія зносяцца з жонкамі камандзіраў, трапляюць у непаўторную атмасферу афіцэрскага асяроддзя. Увогуле, сумесныя выезды афіцэраў і курсантаў — адзін з найлепшых спосабаў згуртаваць воінскі калектыў, падняць яго маральны дух. “Навучаць будучых афіцэраў маральнасці ў наш час — вельмі няпростая справа, гэтым трэба займацца пастаянна, — лічыць Мікалай Віктаравіч. — На мой погляд, у любой сітуацыі, у любы час чалавек павінен імкнуцца захоўваць годнасць, гонар і заставацца чалавекам. Асабліва афіцэр, незалежна ад яго пасады і звання, бо ён — заўсёды на віду”.

Да палкоўніка Мікалая Бурэня, як да старэйшага сябра, звяртаюцца яго былыя курсанты, якія сталі лётчыкамі, штурманамі, іншымі спецыялістамі. Прычым з пытаннямі рознымі: як прафесійнымі, так і жыццёвымі. “Бо ўсё ж бывае ў іх афіцэрскае жыццё, — удакладняе Мікалай Віктаравіч. — І той, каго мы навучылі правяраць справу думкай, а думку справай, — той рэдка памыляецца. Калі ж і спатыкаецца, то хутка знаходзіць правільны шлях”. Асабісты прыклад бацькі ў службе і ў сям’і стаў вызначальным пры выбары прафесіі яго сынам: Максім Бурэнь вучыцца на 2 курсе ваеннага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта інфарматыкі і радыёэлектронікі. Прычым нядаўна і ён, курсант Бурэнь, разам са сваімі таварышамі, рыхтуючыся да алімпіяды па гісторыі, быў у гасцях у Барыса Цітовіча ў вёсцы Заброддзе. А ўпершыню ён пабываў там з бацькам яшчэ школьнікам.

Леанід Прышчэпа, палкоўнік у адстаўцы, член Саюза журналістаў Беларусі

Ад рэдакцыі

23 лютага адзначаецца 100-годдзе Узброеных сіл Рэспублікі Беларусь. Віншум са святам усіх суайчыннікаў, якія самі ці праз сваякоў, бацькоў, родзічаў далучаны да высакароднай справы абароны Айчыны. Мы ведаем, што многія афіцэры, якія маюць каштоўны досвед працы з людзьмі, а таксама іх жонкі, дзеці, унукі актыўна ўдзельнічаюць у працы беларускіх суполак замежжа. Здароўя вам усім, поспехаў на карысць нашай любімай Беларусі! А яшчэ памятайце, дзе б ні жылі: галоўны рубж абароны Бацькаўшчыны заўсёды праходзіць у нашых сэрцах.

ЖЫВАЯ СПАДЧЫНА

Хата Машэрава, што стаяла на гары

Віцебская журналістка Алена Бегунова, рыхтуючы тэкст да 100-х угодкаў Пятра Машэрава, знайшла ў вёсцы Шырки Сенненскага раёна Віцебшчыны якраз тую самую хату, у якой ён нарадзіўся

АЛЕНА БЕГУНОВА

Дачнік у Шырках паказвае “Хату Машэрава”

Іван Іванаў

Выконваючы “юбілейнае” заданне рэдакцыі, уласны карэспандэнт газеты “Советская Белоруссия” па Віцебскай вобласці Алена Бегунова нечакана “выйшла на след” знакамітай “Машэраўскай” хаты, быццам бы згубленай, “якая не захавалася”. Той самай, у якой нарадзіўся і да заканчэння шостага класа школы жыў будучы вядомы дзяржаўны дзяяч. Але чаму лічылася, быццам тае хаты ўжо няма? Інтрыга... Падробязнасці глядзіце ў інтэрнэце (пад загаловамі “Шырки: здесь родилась легенда”, “Дом с удивительной историей”).

Короткі ж пераказ гісторыі пачнем з агульнавядомага: што нарадзіўся Пётр Машэраў 13.02.1918 года ў вёсцы Шырки Сенненскага раёна. Закончыў Віцебскі педінстытут (1939), а ў 1939-41 гадах выкладаў фізіку і матэматыку ў Расонскай сярэдняй школе Віцебскай вобласці. Лагічна было “нешта пашукаць” да юбілею ў тых мясцінах, адкуль Машэраў родам. І таму спачатку ў журналісткі была размова з былым сакратаром парткама саўгаса “Машканы” (Сенненскі раён) Сцяпанам Блажэвічам ды ягонай жонкай. Яны расказвалі, што не аднойчы прымалі Машэрава, ужо як Першага сакратара ЦК КП Беларусі, у гаспадарцы, фактычна на малой ягонай радзіме, і як тое было. Цяпер Машканы — аграгарадок, а да Шыркоў адтуль прамой дарогі няма, з аб’ездамі — кіламетраў 30. Сярод іншага ветэраны згадалі: дзетак Пётр Міронавіч любіў, нават “у свой верталёт цікаўных падсаджаваў”. І хлапчукоў, і дзяўчынак. Вунь Іну Шэндзюкову, напрыклад. Яна маленькая такая была, смешная, але вельмі

бойкая”.

Што ж, у Беларусі чалавеку згубіцца цяжка — і журналістка знайшла тую Іну, 49-гадовую жыхарку Віцебска. Яе ў свой час высокі гоцьці насіў на руках. Згадваючы пра памятную сустрэчу з Машэравым — а было дзяўчынцы гадоў 7 — і пра тое, як усе плакалі, калі Пётр Міронавіч загінуў, яна ў канцы дадае: “Ды што я... Вось мае сваякі наогул у хаце Машэравых выраслі: там жыла маміна траюрадная сястра. Мы ў сям’і Рэпінскіх у Шырках у дзяцінстве часта гасцявалі, на гарышча разам з сястрой Нінай лазілі. І фатаграфіі там бачылі, і карціну, дзе быў намаляваны маленькі Пеця ў прыгожай футравай шапачцы з бумбончыкамі. А потым, памятаю, да іх людзі з Мінска прыезджалі, фатаграфіі забіралі, прасілі дом пад музей аддаць. У абмен прапаноўвалі кватэру ў Мінску або дом у Машканы, але яны адмовіліся”.

Журналістка не паленалася даведацца, што музейшчыкі ні ў Мінску, ні ў Расонах пра ацалелую хату Машэрава нічога не чулі. Знайшла ў Віцебску тую Ніну Рэпінскую, якая пацвердзіла: бачыла на гарышчы і здымкі, і карціну, і хату іхнюю ўся вёска называла “Машэраўскай”. Але ж калі ды як набылі хату яе продкі — не ведае. А мама суразмоўца, якая нешта магла б патлумачыць, пайшла з жыцця ў 2000 годзе. Праўда, нешта можа ведаць дзядзька Ніны Генадзеўны, 86-гадовы Уладзімір Белізаў, які жыве ў Санкт-Пецярбургу. І журналістка звяртаецца да яго. Вось дзе каштоўны інфарматар! Чытаем у Алены Бегуновой: “Уладзімір Раманавіч — у здаровым

розумі і цвёрдай памяці. Расстаўляе ўсё па паліцах: так, дзесьці ў 1939 годзе ягоныя бацькі купілі дом у сям’і Машэравых, якія збіраліся з’яжджаць. (Бо Пётр Машэраў жыў з сёстрамі ў Расонах ужо — і, відаць, хацеў забраць маці да сябе. — Аўт.) Пра “разам жыл” не памятае. Але пра тое, што потым яго бацька перавёз зруб з хутара ў вёску Шырки, выдатна ведае: “Дом быў добрым, грунтоўны. Нічога перарабляць і мяняць не прыйшлося. На горцы акуртатна разабралі ўсё па бярвянцы, а ў вёсцы, дзе нам выдзелілі ўчастак, якраз гэтак жа й сабралі. Пляцісценак — моцны, прасторны, ніякіх прыбудов не патрэбна. Цяпер, напэўна, усё струхлела”.

Маючы такія факты ў руках, журналістцы ўжо не было цяжка знайсці ў Шырках і патрэбную хату, якая апошнія 15 гадоў пустуе. Праўда, дабірацца ў самую аддаленую вёску няпроста. Суправаджае Алену Бегунову старшыня Багушэўскага сельсавета Вячаслаў Багданаў. Спачатку яны стаяць “на тым самым месцы, дзе калісьці была хата Машэравых. Невялікі памятник з таблічкамі. Сціплы, як і сама асоба Героя Савецкага Саюза і Сацыялістычнай Працы, легендарнага партызана, які кіраваў краінай. Вячаслаў Віктаравіч раскрывае кнігу “Не гаворы з тоскай, іх нет...”, і мы чытаем успаміны Вольгі Пранько — роднай сястры Пятра Міронавіча: “...Наша хата стаяла на гары, адкуль адкрывалася панарама непаўторнай прыгажосці. Унізе, выгінаючыся плаўнай дугою сярод квітнеючых травяў, працякала рэчка. Па абодва яе бокі, як ахапіць поглядам, распасціраўся заліўны луг...”

Журналістка далей канстатуе: “Усё так. Усё тут. Усё на месцы! Як быццам бы за стагоддзе нічога не змянілася. Вунь яна, Абалынка, ложа якой прасвечвае скрозь дрэвы. Заліўны луг расцілаецца перад ёю. А ўдалечыні — высокі лес...”

Потым знайшлі й саму хату — яна бачная на фотаздымку, які зрабіла Алена Бегунова з падказкаю мясцовага дачніка. Прычым хата — як дзве кроплі вады падобная да той, здымак якой ёсць у Расонах, дзе сабраны шмат матэрыялаў пра знакамітага земляка Пятра Машэрава.

Цікава пададзена ў канцы аб’ёмных тэкстаў меркаванне Вольгі Міронаўны, роднай сястры Пятра Машэрава, наконце знойдзенай хаты. Яна пацвердзіла: Машэравы сапраўды прадалі сваю хату ў Шырках сям’і сялян. “Але перш чым з’ехаць да Пятра ў Расоны, яго маці Дар’я Пятроўна з дочкамі Вольгай і Надзеяй яшчэ ледзь не год жылі разам з новымі гаспадарамі хаты. Прычым, сцвярджае Вольга Міронаўна, жылі дружна. Прыкладна з лета 1938-га па восень 1939-га. Пад час вайны Вольга была эвакуяваная і вярнулася ў Беларусь у лістападзе 44-га. Перш за ўсё паехала ў Шырки — спадзявалася знайсці там сваякоў. Але не знайшла ні іх, ні хаты. На месцы хаты — пустка. І нават кусты бэзу высечаны. Нехта сказаў тады, што пабудову перавезлі, але шукаць яе Вольга не стала”.

Далей мы даведваемся: Вольга Міронаўна шукала родную хату ўжо на пачатку 1980-х, пасля гібелі брата: “Па ініцыятыве “Беларусьфільма”, дзе здымалі дакументальны фільм пра Машэрава, Вольгу Міронаўну і яе сястру Надзею прывезлі ў Шырки. Яны пазналі свой дом — і па вонкавым выглядзе, і па размяшчэнні пакояў, і нават па сваіх дзіцячых адмецінках на падваконнях. І па круку ў бэльцы — таксама. Але ўсе апошнія гады Вольга Міронаўна лічыла, што хаты ўжо няма. Цяпер яна гатовая прыехаць з Гродна, каб апазнаць яе. Завочна з ёй разам мы “прайшлі” па пакоях, палічылі вокны — усё сыходзіцца. Дарэчы, Вольга Міронаўна, якой 9 траўня споўніцца 94 гады, паведаміла: яна піша яшчэ адну кнігу пра сваю сям’ю: “Шмат што памятаю і хачу, каб тыя звесткі не сышлі разам са мной. Вельмі спадзяюся яшчэ раз пабываць у Шырках. А ў тым выпадку, калі будзе пацверджана паходжанне хаты і прыняты рашэнне пра яе аднаўленне на старым месцы — нават гатовая туды перабрацца жыць. Буду хадзіць па заліўным лузе нашымі дзіцячымі сцяжынкамі ды ўспамінаць Пецечку. Толькі дай мне Бог сілаў гэтага дачакацца”.

ТРАДЫЦЫ

Свята сонца і бліноў

Кацярына Аляксандрава

Беларускія артысты святкавалі Масленіцу на італьянскім востраве Сардзінія

З традыцыямі старадаўняга, дахрысціянскага свята провадаў Зімы ды сустрэчы Вясны знаёмлілі мясцовых жыхароў італьянскага вострава Сардзінія прадстаўнікі постсавецкай дыяспары. Пра гэта напісаў у рэдакцыю Ганаровы консул Беларусі ў Кальяры Джузэпэ Карбоні.

У мерапрыемстве паўдзельнічалі і беларускія артысты: акардэяніст Уладзімір Гінько, цымбалістка Марыя Кучынская, салісты Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага заслужанага ансамбля “Харошкі”. Іх падтрымлівалі выхадцы з Беларусі, Расіі, Украіны, якія цяпер жывуць на Сардзініі. Галоўнай дзеяй святочнай

імпрэзы стала музычна-песеннае шэсце па цэнтральных вуліцах горада, яскрава і відовішчна праходзілі народныя забавы ды гульні. І, канешне, усіх гасцей свята частавалі блінамі.

Дарэчы, Масленіца на Сардзініі прайшла па ініцыятыве Ганаровага консульства Беларусі ў Кальяры і пры падтрымцы Фонду Сардзініі.

Свята праводзілася на востраве ўжо не ўпершыню. Летась больш за 180 беларускіх артыстаў выступілі на розных святах у аўтаномным рэгіёне. “Святкаванне Масленіцы — гэта пачатак багатага на падзеі гадовага календара мерапрыемстваў, галоўнымі ўдзельнікамі якіх стануць беларускія артысты,” — напісаў Джузэпэ Карбоні.

Пад знакам Чынгіза Айтматава

Часопіс “Малодосць” рэалізуе цікавы міжнародны літаратурны праект

Сёлета, 12 снежня, будучы 90-я ўгодкі Чынгіза Айтматава. Многія са школьных гадоў ведаюць аўтара знакамітых твораў “Джаміля”, “Бывай, Гюльсары!”, “Белы параход”, “Першы настаўнік”, “Буранны паўстанак”, “Плаха”, “Таўро Касандры”... Шмат прыхільнікаў творчасці знакамітага сына Кыргызстана і сярод беларусаў.

Часопіс “Малодосць” запрашае ўсіх, хто любіць мець суразмоўцамі разумных, добрых кнігі, прыняць удзел у конкурсе эсэ: “Мой Чынгіз Айтматаў”. Лепшыя разважанні, уражанні, рэфлексіі ўвойдуць у нумар, прысвечаны юбілею. Дасылайце іх у рэдакцыю часопіса з пазнакай: “Мой Чынгіз Айтматаў” да 1 верасня.

Галоўны рэдактар “Малодосці” Святлана Воцінава лічыць: варта перачытаць, успомніць, пераасэнсаваць, адкрыць для сябе нанова творчасць вялікага майстра і сябе ў гэтай творчасці.